

J A A R V E R S L A G

2004

R A A D V O O R D I E R E N A A N G E L E G E N H E D E N

INHOUDSOPGAVE JAARVERSLAG 2004

PROFIEL

VOORWOORD VAN DE VOORZITTER

VERSLAG

Terugblik op 2004

Vooruitzichten

Strategie

Activiteiten

Operationele gang van zaken

FINANCIËLE VERANTWOORDING

Materiële uitgaven

Personele uitgaven

Totale apparaatuitgaven

PERSONALIA

OVERZICHT UITGEBRACHTE ADVIEZEN SINDS 2002

DE RAAD VOOR DIERENAANGELEGENHEDEN IS EEN OVERLEG-
PLATFORM VAN ORGANISATIES EN DESKUNDIGEN, DAT DE
MINISTER VAN LANDBOUW, NATUUR EN VOEDSELKWALITEIT
ADVISEERT OVER STRATEGISCHE VRAAGSTUKKEN OP HET
GEBIED VAN DE GEZONDHEID EN HET WELZIJN VAN GEHOUDEN
DIEREN. HIJ BASEERT ZICH DAARBIJ OP DE MEEST RECENTE
ONTWIKKELINGEN IN DE WETENSCHAP EN HOUDT REKENING MET
DE OPVATTINGEN DIE LEVEN IN DE EUROPESE, EN IN HET
BIJZONDER DE NEDERLANDSE, SAMENLEVING.

P R O F I E L

De Raad voor Dierenaangelegenheden is een overlegplatform met als werkterrein de gezondheid en het welzijn van dieren. De Raad beperkt zich daarbij tot de groep van dieren die gehouden worden. De Raad ontleent zijn bestaansrecht aan artikel 2 van de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren.

De Raad stelt zich ten doel om toonaangevende, kwalitatief hoogwaardige en praktisch toepasbare adviezen te formuleren voor de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. De kwaliteit van de adviezen wordt onder meer gewaarborgd door de brede vertegenwoordiging van belanghebbenden in de Raad.

De Raad onderscheidt zich niet alleen door zijn brede samenstelling, maar ook door de werkgroepen die ad hoc en op maat worden samengesteld om de werkzaamheden van de Raad te ondersteunen. De Raad kan een beroep op een grote verscheidenheid aan kennis doen door het brede netwerk waarover hij beschikt. Dit alles, in combinatie met zijn flexibele en efficiënte werkwijze en een voortdurend kritische houding ten opzichte van zijn werkzaamheden, zorgt voor een continue verbetering van de kwaliteit van de adviezen.

De Raad bestaat uit 19 leden en een onafhankelijke voorzitter. Voor de ondersteuning van zijn werkzaamheden maakt de Raad gebruik van werkgroepen. Daarnaast beschikt de Raad over een Bureau. Het Bureau van de Raad bestaat uit de voorzitter van de Raad, een secretaris, een adjunct-secretaris, een assistent-secretaris en een secretaresse.

VOORWOORD VAN DE VOORZITTER

Terugkijkend op 2004 kan ik niet anders dan concluderen dat het afgelopen jaar een boeiend jaar is geweest, waarin door de Raad aan zeer diverse onderwerpen is gewerkt.

Zo is er een aantal adviezen geformuleerd ten behoeve van het door de overheid uit te voeren dierziektebeleid. In het eerste advies dat samen met de Raad voor het Landelijk Gebied is uitgebracht zijn ten aanzien van de diagnostiek van de besmettelijke aangifteplichtige dierziekten en de problematiek rond hobbydieren voorstellen geformuleerd die na acceptatie nadere uitwerking behoeven. Eén advies dat hieruit direct voortvloeit is eind 2004 gepubliceerd, het tweede advies is thans in de afrondingsfase.

Ook op andere terreinen heeft de Raad in 2004 advies uitgebracht. Zo heeft de Raad zich bijvoorbeeld gebogen over de wijze waarop het distributie- en kanalisatiesysteem van diergeneesmiddelen heringericht zou moeten worden. De door de Raad voorgestelde wijze van herinrichting zal in de toekomst kunnen leiden tot een zorgvuldiger diergeneesmiddelen gebruik ten voordele van de dieren, maar ook ten voordele van de voedselveiligheid. Ook heeft de Raad in 2004 een vervolg gegeven aan het opstellen van positief- en negatieflijsten voor gezelschapsdieren. In 2003 waren reeds lijsten voor zoogdieren en vogels gepubliceerd. In 2004 zijn ook lijsten voor reptielen, amfibieën en vissen gepubliceerd.

Bij het opstellen van zijn adviezen heeft de Raad rekening gehouden met de opvatting van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) dat er bij nieuw beleid naar gestreefd moet worden dat de burger zelf een belangrijk aandeel moet leveren bij het tot stand brengen van maatschappelijke veranderingen en dat de overheid deze veranderingen eventueel kan borgen. Deze opvatting is minder dominant ten aanzien van het dierziektebeleid. Dit verklaart dat onze adviezen over dit beleidsterrein nogal verschillen van die ten aanzien van het welzijnsbeleid, vooral op het terrein van de gezelschapsdieren.

Hoewel bij sommigen de vrees bestond (en wellicht nog bestaat) dat het beleid van de Minister van LNV ten aanzien van het welzijn van gezelschapsdieren impliceert dat er op dit terrein niets te verwachten valt van de overheid, heb ik kunnen constateren dat dit geenszins het geval is. Na discussie met de Tweede Kamer, mede naar aanleiding van de door de Raad gepubliceerde positief- en negatieflijsten voor gezelschapsdieren, is door de Minister van LNV in oktober 2004 een werkconferentie 'Welzijn Gezelschapsdieren' georganiseerd. De Raad heeft een grote inbreng gehad in de voorbereiding. Als resultaat van deze conferentie is een aantal thema's benoemd die in 2005 nadere uitwerking behoeven. Om dit te realiseren heeft de Minister de Raad verzocht hierin het voortouw te nemen. Inmiddels is het 'Forum Welzijn Gezelschapsdieren' geïnstalleerd dat voor de Raad deze uitwerking zal verzorgen.

Dat dieren een belangrijke rol spelen in de werkzaamheden van de Raad, is niets nieuws. Daaraan ontleent de Raad immers zijn bestaansrecht. Dat dieren een zeer belangrijke rol spelen in het leven van velen, hoef ik u eveneens niet te vertellen. Het zal u dan wellicht niet verbazen dat dieren ook in de muziek van zich laten horen. Soms is dat doordat de relatie tussen huisdier en houder beschreven wordt, soms ook worden de gedachten van een dier verwoord, een andere keer krijgt het dier menselijke trekjes en in weer andere gevallen wordt het dier in figuurlijke zin gebruikt. In de songteksten van Fay Lovsky komen deze verschillende rollen duidelijk naar voren. Ik ben Fay Lovsky zeer erkentelijk dat wij van haar teksten gebruik mochten maken om het jaarverslag te verluchten en de lezer eens een blik te gunnen op de verschillende, soms onverwachte kanten van het dier.

prof. dr. C.J.G. Wensing
Voorzitter van de Raad voor Dierenaangelegenheden

V E R S L A G

T E R U G B L I K O P 2 0 0 4

Het jaar van verankering: zo laat 2004 zich wellicht het beste omschrijven. In 2004 diende de door de Raad ingezette lijn van professionalisering en profilering blijvend verankerd te worden in de bedrijfsvoering van de Raad. Veranderingen hebben immers alleen dan toegevoegde waarde als ze een vaste plaats krijgen in de bedrijfsvoering van een organisatie. Terugkijkend op 2004 constateert de Raad dat de vereiste verankering heeft plaatsgevonden. Uiteraard kunnen zowel op het terrein van de professionalisering als op het terrein van de profilering nog tal van punten verbeterd dan wel versterkt worden, maar vastgesteld mag worden dat hierin in de afgelopen 2¹/₂ jaar reeds een flinke sprong voorwaarts is gemaakt.

Eén van de markantste gebeurtenissen in 2004 was het gereedkomen van het advies “Dierziektebeleid met draagvlak – advies over de bestrijding van zeer besmettelijke dierziekten”. Dit advies is in nauwe samenwerking met de Raad voor het Landelijk Gebied tot stand is gekomen. Op 6 februari 2004 werd het advies door de voorzitters van beide Raden in perscentrum Nieuwspoor aan Minister Veerman van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit aangeboden.

Ook inhoudelijk gezien kende 2004 een aantal hoogtepunten. Eén van deze hoogtepunten was de erkenning door het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit dat ook het welzijn van gezelschapsdieren structurele aandacht behoeft. De erkenning van de noodzaak van aandacht voor het welzijn van gezelschapsdieren was (mede) het gevolg van vragen van leden van de Tweede Kamer aan de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit naar aanleiding van de door de Raad gepubliceerde negatief- en positieflijsten ter invulling van artikel 33 van de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren in november 2003 en mei 2004 en de reactie van de minister op deze lijsten. Het groeiende besef van de noodzaak van continue aandacht voor dierenwelzijn bij gezelschapsdieren bij en de druk van de Tweede Kamer op de Minister heeft geresulteerd in de organisatie van de werkconferentie “Welzijn Gezelschapsdieren”. Deze conferentie vond plaats op 11 oktober 2004 in De Lindenhof te Delft. De Raad was nauw betrokken bij de organisatie van deze werkconferentie.

Ook voor andere adviezen van de Raad was veel belangstelling. Zo publiceerde het tijdschrift “Levende Have” een interview met de voorzitter van de Raad naar aanleiding van het advies “Dierziektebeleid met draagvlak – advies over de bestrijding van zeer besmettelijke dierziekten” en gaf de voorzitter een lezing voor leden van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde na het verschijnen van het advies “Herinrichting van het distributie- en kanalisatiesysteem van diergeneesmiddelen in Nederland”.

Evenals in 2003, besteedde de media ook in 2004 aandacht aan de adviezen van de Raad. Ook de website werd in 2004 goed bezocht (3861 keer). De Raad is van mening dat hij via de media, de website en door het zenden van de door hem gepubliceerde adviezen aan de leden van de Eerste en Tweede Kamer tussentijds verantwoording kan afleggen over zijn werkzaamheden aan het algemene Nederlandse publiek.

De Raad nam in 2004 afscheid van de heren dr. Tj. Jorna en mr. W. van de Giessen, die respectievelijk namens de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde en de Dierenbescherming in de Raad zaten. Zij werden vervangen door de heer drs. T. de Ruijter (Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde) en mevrouw mr. E.C. Greve (Dierenbescherming). Ook binnen het Bureau van de Raad deden zich enkele mutaties voor. Zo heeft het Bureau van de Raad afscheid genomen van zijn adjunct-secretaris, mr. drs H.L.

Lommers. De heer Lommers heeft sinds de oprichting van de Raad voor Dierenaangelegenheden in 1992 als adjunct-secretaris voor de Raad gewerkt (zie ook "Operationele gang van zaken").

V O O R U I T Z I C H T E N

Naast uitwerking van de vele vraagstukken die voor behandeling in 2005 aan de Raad zijn voorgelegd (zie ook kader hieronder), zal een groot deel van de werkzaamheden van de Raad zich richten op het in 2005 door de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit in te stellen Forum Welzijn Gezelschapsdieren.

Dit Forum zal de resultaten van de werkconferentie "Welzijn Gezelschapsdieren" van 11 oktober 2004 verder uitwerken en komen met concrete aanbevelingen op welke wijze(n) het welzijn van gezelschapsdieren verbeterd en geborgd kan worden. Daarbij zal nadrukkelijk de verantwoordelijkheid van alle betrokken partijen aan de orde komen. Immers, iedereen heeft een verantwoordelijkheid als het gaat om het houden van dieren.

Verschillende van de onderwerpen op het terrein van de gezelschapsdieren die voor behandeling door de Raad zijn ingediend, zullen vanwege hun grote raakvlak met de werkzaamheden van het Forum, meegenomen worden door het Forum bij het uitwerken van de resultaten van de werkconferentie.

Door de Raad in 2005 nieuw in behandeling te nemen vraagstukken

- Hoe dient in de biologische veehouderij te worden omgegaan met tegenstrijdige belangen op het snijvlak van dierenwelzijn, diergezondheid en voedselveiligheid?
- Geeft het EFSA-rapport over het doden en slachten van dieren aanleiding voor herziening van de desbetreffende Europese Richtlijn of de daarbij behorende Annexen?
- Het in kaart brengen van de problematiek van allergie voor dieren en dierlijke producten middels een quick scan.
- Welke versoepelingen zijn haalbaar en acceptabel en welke versoepelingen zijn ongewenst bij het hergebruik van dierlijke eiwitten, rekening houdend met de verschillende belangen en gezondheids-, ethische, sociale en milieu-/duurzaamheidsaspecten?
- Op welke wijze kan worden omgegaan met het spanningsveld tussen weidegang voor melkvee, hetgeen aansluit bij het natuurlijk gedrag, enerzijds en het huidige mestbeleid anderzijds? Wat is nodig om dierenwelzijn te garanderen als koeien meer, mogelijk zelfs het jaar rond, in de stal staan en kan dit in de bedrijfsvoering worden ingepast?

Afhankelijk van wat reeds over onderstaande thema's is gepubliceerd, zal ook aandacht worden geschonken aan:

- Vermaak met dieren en het gebruik van dieren in circussen.
- Het fokken van productiedieren op een hoge productie.
- De effecten van de inzet van vaccinatie bij de bestrijding van dierziekten.

S T R A T E G I E

De missie van de Raad luidt :

'De Raad voor Dierenaangelegenheden is een overlegplatform van organisaties en deskundigen, dat de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit adviseert over strategische vraagstukken op het gebied van de gezondheid en het welzijn van gehouden dieren. Hij baseert zich daarbij op de meest recente ontwikkelingen in

de wetenschap en houdt rekening met de opvattingen die leven in de Europese, en in het bijzonder de Nederlandse, samenleving.'

De werkzaamheden van de Raad worden sterk beïnvloed door externe krachten, zoals de Europese en in het bijzonder de Nederlandse maatschappij. Gezien de dikwijls maatschappelijk gevoelige onderwerpen die door de Raad worden behandeld, dient hij terdege stil te staan bij de maatschappelijke haalbaarheid van zijn adviezen. Via zijn website en door participatie van zowel het bedrijfsleven als maatschappelijke organisaties in de Raad, kan de Raad voeling houden met de maatschappelijke gevoelens. Ook ontwikkelingen binnen de wetenschap dienen nauwlettend te worden gevolgd en blijken dikwijls van groot belang bij het tot stand komen van adviezen. De belangrijkste klant van de Raad is het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Het Ministerie verwacht van de Raad dat zijn notities gedegen zijn onderbouwd en praktisch toepasbaar zijn. De Raad dient hiermee bij het opstellen van adviezen rekening te houden.

In de huidige politieke context wordt dierenwelzijn in een breder Europees perspectief geplaatst en wordt door het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit veel overgelaten aan de sector. De Raad kan daarbij, als overlegplatform waarin overheid, bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en wetenschap participeren, een belangrijke rol spelen.

In de Raad participeren, zoals hiervoor reeds beschreven, vertegenwoordigers van overheid, bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en wetenschap. Tezamen vormen deze vier typen organisaties een goede afspiegeling van alle belanghebbenden op het gebied van diergezondheid en dierenwelzijn. Daarnaast bieden zij toegang tot een groot netwerk van relaties.

Het Bureau van de Raad is klein en kan, mede dankzij de steeds van samenstelling wisselende werkgroepen, efficiënt en effectief zijn werkzaamheden verrichten. De beperkte omvang maakt het echter ook kwetsbaar. Deze kwetsbaarheid kan voor een deel worden ondervangen door strategisch met andere instanties, zoals de Commissie Biotechnologie bij Dieren en de Animal Sciences Group van Wageningen UR, samen te werken.

De Raad kent een formele cultuur en straalt professionaliteit uit. In de dagelijkse contacten en binnen de werkgroepen wordt, daar waar gepast, volstaan met een informelere houding. In een aantal gevallen kan een informelere houding zelfs wenselijk zijn. Deze strategie lijkt de relatie met diverse partijen ten goede te komen.

Over twee tot vier jaar wil de Raad een toonaangevend orgaan zijn, dat bekend staat om zijn goed onderbouwde en praktisch toepasbare stukken. De Raad streeft er naar dat aan zijn adviezen een groot gewicht wordt toegekend en dat zo veel mogelijk door hem uitgebrachte adviezen in de beleidsvorming door het Ministerie worden toegepast. Een deel van zijn werkzaamheden zal zich ook in de toekomst richten op de invulling van de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren. De Raad streeft er echter naar dat het aandeel van aan de Raad voorgelegde strategische vraagstukken over twee tot vier jaar aanzienlijk groter is dan het aandeel van strategische vraagstukken dat in het referentiejaar 2002 aan de Raad werd voorgelegd. De Raad wil zijn naamsbekendheid vergroten, zodat over een aantal jaar zijn naam (en zijn werkzaamheden!) bij een aanzienlijk deel van de Nederlandse samenleving bekend is.

De Raad wil het hierboven geschetste beeld realiseren door in te zetten op een combinatie van productontwikkeling en marktpenetratie. Concreet betekent de keuze voor productontwikkeling, dat de Raad zijn product (de notities die hij opstelt) zodanig verder zal ontwikkelen dat het onderscheidend is en een grote meerwaarde heeft, waardoor het bij de beleidsvorming door het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit een grotere impact krijgt. Marktpenetratie zal vooral gerealiseerd worden door een in kwaliteit en kwantiteit opvallende output en een goede communicatiestrategie. De Raad dient nadrukkelijk andere belanghebbenden niet uit het oog te verliezen: zij spelen zowel bij de productontwikkeling als bij de

marktpenetratie een zeer belangrijke rol. Ook aanscherping van de interne coördinatie en organisatie zal bijdragen aan het realiseren van de ambities.

A C T I V I T E I T E N

De Raad heeft in 2004 zes notities uitgebracht. Ook heeft hij op verzoek van de Voedsel en Waren Autoriteit aangegeven welke onderwerpen op zijn "agenda voor de toekomst" geplaatst zouden moeten worden. Daarnaast werd een begin gemaakt met het opstellen van notities die in 2005 gepubliceerd zullen worden.

Dierziektebeleid met draagvlak – advies over de bestrijding van zeer besmettelijke dierziekten; deel 2: onderbouwing van het advies (RDA 2004/01)

Het gebruik van markervaccins, snellere diagnose van besmettelijke dierziekten, een laagdrempelige aanmelding van verdenkingen van een ziekte en herziening van de productiemethoden in de gehele keten. Deze maatregelen brengen het beleid voor de bestrijding van besmettelijke dierziekten meer in overeenstemming met maatschappelijke waarden en belangen. De belangrijkste voorwaarde: alle betrokken groepen uit de samenleving - overheid, de partners in de voedselketen, houders van dieren buiten de voedselketen, burgers en consumenten - zullen hun eigen verantwoordelijkheden moeten heroverwegen.

Dit is de conclusie van het door de Raad voor het Landelijk Gebied en de Raad voor Dierenaangelegenheden opgestelde advies 'Dierziektebeleid met draagvlak' dat op vrijdag 6 februari 2004 door de voorzitters van beide Raden werd aangeboden aan Minister Veerman van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Het advies is het antwoord op de vraag van de minister hoe het beleid meer rekening kan houden met maatschappelijke waarden en belangen. Door de uitbraak van vogelpest in Zuid-Oost Azië was dit onderwerp buitengewoon actueel.

De uitbraken van zeer besmettelijke dierziekten zoals vogelpest, mond- en klauwzeer en varkenspest hebben één ding duidelijk gemaakt: er is geen maatschappelijk draagvlak voor de wijze waarop deze uitbraken werden bestreden. Het (preventief) ruimen van alle dieren in een gebied rond een besmet bedrijf heeft ingrijpende gevolgen, zowel sociale, psychische als economische. Uit representatief onderzoek onder de Nederlandse bevolking komt naar voren dat zij het doden van gezonde dieren in grote meerderheid afwijst op grond van het respect voor de natuurlijke levensloop van dieren.

Door het beleid van de Europese Unie en het exportbelang kan de Nederlandse overheid zich echter moeilijk bevrijden uit de klem tussen het tot dusverre gevoerde beleid en dat wat de samenleving wenst. Een uitweg uit dit dilemma is mogelijk door aanpassingen in het beleid, die alleen mogelijk zijn met inspanningen van alle betrokken groepen uit de hele samenleving.

De overheid kan het grootschalig ruimen sterk terugbrengen door bij een uitbraak dieren te vaccineren. Door te enten met markervaccins is het mogelijk onderscheid te maken tussen gevaccineerde en besmette dieren, waardoor het bezwaar dat dieren en producten na vaccinatie niet meer verhandelbaar zijn wordt weggenomen of in ieder geval sterk verminderd. De Raden onderschrijven in dit advies de inzet van het kabinet om het non-vaccinatiebeleid van de Europese Unie aan te passen. Naast vaccinatie dragen een snellere diagnose van een ziekte en het verlagen van de drempel om een verdenking zo snel mogelijk te melden bij aan het voorkómen van de noodzaak om grootschalig te ruimen. Daarnaast zijn verbeteringen in de communicatie over het beleid nodig:

(continu) uitleggen waarom maatregelen nodig zijn, luisteren naar suggesties en zo mogelijk er ook iets mee doen.

De overheid dient de centrale regie en eindverantwoordelijkheid voor de bestrijding van zeer besmettelijke dierziekten te houden en zal uit concurrentieoverwegingen ook blijvend een deel van de kosten moeten dragen. Daarnaast dienen de andere partijen meer verantwoordelijkheid te dragen dan nu het geval is.

De partijen in de voedselketen zelf - veehouders, slachterijen, de zuivelindustrie, de supermarkten en de consument - kunnen veel doen om het risico van een uitbraak en de gevolgen daarvan te beperken. Dat begint met een systeem waarin de dieren worden gehouden met meer buffercapaciteit in de stallen, betere hygiëne en bewuster omgaan met de contacten tussen groepen dieren en tussen mensen en dieren. Omdat diertransporten risico's opleveren moeten deze sterk worden teruggebracht. Op den duur is verdere regionalisering van de productieketen als geheel onvermijdelijk. Producten van gevaccineerde dieren kunnen zonder enig risico worden geconsumeerd. Supermarkten, zuivelindustrie en slachterijen moeten dan ook samen de afzet van producten van gevaccineerde dieren verzekeren. Dat geldt na vaccinatie eerst binnen het betreffende compartiment waar zich een uitbraak afspeelt en vervolgens ook daarbuiten. In EU-verband, en liefst ook daarbuiten, moet de afzet van producten van gevaccineerde dieren onder precies dezelfde voorwaarden mogelijk worden als die van gezonde niet-gevaccineerde dieren. Dat is ook mogelijk door het gebruik van markervaccins die voor een aantal ziekten al beschikbaar zijn, maar voor andere snel dienen te worden ontwikkeld.

Houders van dieren die niet in de voedselketen komen, zoals hobbydieren, moeten hun dieren preventief kunnen laten enten mits dat gepaard gaat met een goede registratie van de dieren. Zij moeten daarvoor zelf de verantwoordelijkheid nemen; de administratieve last van deze registratie moet dus bij de houders van de dieren zelf worden gelegd. Dieren in natuurterreinen en dierentuinen en dieren van zeldzame huisdierrassen worden in principe niet meer geruimd. Wanneer in natuurterreinen vaccinatie niet mogelijk is kan isolatie een effectief middel zijn.

Herinrichting van het distributie- en kanalisatiesysteem van diergeneesmiddelen in Nederland (RDA 2004/02)

Naar aanleiding van de discussie over de herziening van de Europese regelgeving betreffende diergeneesmiddelen, de uitgangspunten van het "nieuwe" regeerakkoord en de wensen die er leven in de samenleving als het gaat om het toepassen van bepaalde diergeneesmiddelen heeft de Raad zich gebogen over de vraag hoe het distributie- en kanalisatiesysteem van diergeneesmiddelen in Nederland het beste kan worden (her)ingericht.

De Raad stelt in het advies "Herinrichting van het distributie- en kanalisatiesysteem voor diergeneesmiddelen in Nederland" voor om ten aanzien van voedselproducerende dieren te komen tot een structuur waarbij diergeneesmiddelen alleen worden voorgeschreven door de "eigen" practicus. Deze practicus zou eventueel verplicht kunnen worden de middelen die worden voorgeschreven dagelijks bij een centraal systeem te melden. Op deze wijze wordt voorkomen dat het voorschrijven van diergeneesmiddelen een "intieme daad" wordt. De Raad stelt verder voor om een systeem mogelijk te maken waarbij het afleveren van diergeneesmiddelen ook door anderen dan de eigen practicus kan geschieden. De Raad zou daarnaast graag zien dat onderzocht wordt of het mogelijk is het vergunningensysteem zodanig aan te passen, dat ook anderen dan dierenartsen of apothekers de vergunning verkrijgen om (bepaalde) UDA-middelen (UDA: het middel mag uitsluitend op voorschrift van de dierenarts geleverd worden) af te mogen leveren.

Binnen de diergeneesmiddelen wordt onderscheid gemaakt tussen POM (prescription only medicines oftewel receptplichtige medicijnen) en non-POM (niet-receptplichtige medicijnen) middelen. In Nederland wordt de groep van de POM-middelen nog onderverdeeld in UDA- en UDD-middelen (UDD: het middel mag uitsluitend door de dierenarts worden toegediend). De Raad stelt voor om meer middelen onder het UDA-regime te laten vallen. Alleen die diergeneesmiddelen die een gevaar kunnen vormen voor mens of doedier dan wel om beleidsmatige redenen een “gevaar” kunnen vormen, zouden nog de UDD-status moeten krijgen.

Tenslotte beveelt de Raad aan de wachttijden voor diergeneesmiddelen binnen de Europese Unie te harmoniseren.

Negatief- en positieflijst voor reptielen, amfibieën en vissen ter invulling van artikel 33 van de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren (RDA 2004/03)

Het aantal soorten dat als huisdier in een terrarium, aquarium of vijver gehouden mag worden zou naar de mening van de Raad voor Dierenaangelegenheden beperkt moeten worden. In het advies 'Negatief- en positieflijst voor reptielen, amfibieën en vissen ter invulling van artikel 33 van de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren' doet de Raad daartoe een voorstel. De Raad is van mening dat de gezondheid en het welzijn van bepaalde diersoorten in het gedrang komen als deze soorten als huisdier gehouden worden. De Raad heeft daarom een lijst van reptielen, amfibieën en vissen, die volgens hem níet geschikt zijn om als huisdier te houden, opgesteld (een zogenaamde negatieflijst). Daarnaast heeft de Raad een positieflijst opgesteld: reptielen, amfibieën en vissen die op deze lijst staan kunnen volgens de Raad wél als huisdier gehouden worden. De lijsten zijn in nauw overleg met belanghebbenden en deskundigen opgesteld.

De lijsten zijn op verzoek van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit opgesteld en kunnen de Minister helpen een standpunt in te nemen aangaande mogelijke regelingen voor en structurering van deze houderij.

Het leidende criterium bij het opstellen van de positief- en negatieflijsten was de eventuele aantasting van de gezondheid en het welzijn van het dier in gevangenschap. Dit is conform de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren, waarin de gezondheid en het welzijn van het gehouden dier centraal staan. De Raad erkent dat er diersoorten zijn die vanuit een gezondheid- en welzijnsoogpunt geschikt zijn om als huisdier te houden, terwijl de maatschappij het houden van deze diersoorten desondanks onaanvaardbaar vindt. Een vissoort waarbij de maatschappelijke acceptatie momenteel ter discussie staat, is de zogenaamde glofish (dit is een in de Verenigde Staten populaire transgene zebra vis). Een voorbeeld van een reptiel waarvan het houden regelmatig ter discussie staat is de cobra. In de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren is maatschappelijke onaanvaardbaarheid echter géén criterium.

De wijze waarop dieren worden verkregen (middels wildvang of nakweek) heeft geen rol gespeeld bij de uitwerking van de positief- en negatieflijsten. Immers, binnen de Gezondheids- en welzijnswet staat de eventuele aantasting van de gezondheid en het welzijn van het gehouden dier centraal en niet de wijze waarop het dier is/kan worden verkregen. Desondanks is de herkomst van de dieren bij het opstellen van de hier gepresenteerde lijsten een gespreksonderwerp geweest. Met name bij de werkgroep die zich gebogen heeft over de lijsten voor de reptielen en amfibieën was men van mening dat wildvang onder bepaalde condities moet worden toegestaan. De Dierenbescherming nam daarbij een minderheidsstandpunt in: zij is principieel tegen wildvang, omdat naar haar oordeel gezondheid- en welzijnsproblemen inherent zijn aan het vangen en houden van dieren uit het wild.

De positief- en negatieflijst voor reptielen, amfibieën en vissen is een vervolg op de reeds in november 2003 aan de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit aangeboden positief- en negatieflijst voor zoogdieren en vogels.

Bestialiteit (RDA 2004/04)

Op verzoek van de directie Juridische Zaken van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft de Raad voor Dierenaangelegenheden een advies voorbereid over bestialiteit.

De Raad is van mening dat er in veel gevallen van bestialiteit geen sprake is van pijn, letsel en/of aantasting van de gezondheid en/of het welzijn van het dier. Slechts in een zeer beperkt aantal gevallen is er wél sprake van pijn, letsel en/of aantasting van de gezondheid en/of het welzijn van het dier. Het betreft dan vrijwel altijd handelingen van mannen met kleinere dieren. Bewijsvoering dat het welzijn van een dier door bestialiteit wordt aangetast is bijzonder lastig, zo niet onmogelijk. Benadeling van de gezondheid van het dier als gevolg van bestialiteit is iets eenvoudiger te bewijzen.

De Raad is van mening dat bestialiteit strafbaar gesteld dient te worden. Omdat in de meeste gevallen de gezondheid en het welzijn van het dier niet geschaad worden bij bestialiteit, maar er sprake is van aanstootgevend gedrag, is volgens de Raad de meest aangewezen plaats voor een verbod op bestialiteit hoofdstuk XIV 'Misdrijven tegen de Zeden' in het Wetboek van Strafrecht. Indien een verbod op bestialiteit in het Wetboek van Strafrecht wordt opgenomen toetst de rechter of er sprake is van een misdaad tegen de zeden. Bij deze toetsing zal/moet hij rekening houden met wat in de maatschappij leeft. Vooraf hoeft dus niet gedefinieerd te worden wat wél en wat níet toelaatbaar is.

Slechts indien er sprake is van aantoonbare benadeling van de gezondheid en/of het welzijn van het dier en dus van aantoonbare dierenmishandeling kan vervolging op grond van artikel 36, lid 1, van de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren plaatsvinden. De Raad acht het wenselijk om daartoe als vijfde specifieke handeling aan artikel 36, lid 2, sex met dieren toe te voegen, waarbij de Raad er nadrukkelijk op wijst dat dit bezien dient te worden binnen de voorwaarden die het eerste lid van dit wetsartikel stelt (namelijk dat er sprake is van dierenmishandeling).

Strategieën om te komen tot een efficiëntere opsporing van besmettelijke, aangifteplichtige dierziekten (RDA 2004/05)

De opsporing van aangifteplichtige besmettelijke dierziekten in Nederland kan en moet efficiënter. In het gezamenlijk advies van de Raad voor Dierenaangelegenheden en de Raad voor het Landelijk Gebied (RDA 2003/08 en RDA 2004/01) werd reeds de aanbeveling voor een betere en meer toegankelijke diagnostiek gedaan. Vroege detectie van – en een snel antwoord op – een aangifteplichtige besmettelijke dierziekte zal de effectiviteit van de acties gericht op het bestrijden van een uitbraak maximaliseren en tevens de sociale, economische en milieutechnische gevolgen beperken.

De Raad voor Dierenaangelegenheden constateert in zijn advies "Strategieën om te komen tot een efficiëntere opsporing van besmettelijke, aangifteplichtige dierziekten" dat een eerste uitbraak in Nederland zelden wordt

vastgesteld op grond van een melding van een veehouder of dierenarts, terwijl op grond van specifieke symptomen veel meer meldingen van een verdenking verwacht zouden mogen worden. Bij het niet melden van een verdenking spelen veterinaire, economische, relationele en psychosociale factoren een rol.

In het advies wordt een aantal sporen onderscheiden om te komen tot eerdere detectie van besmettelijke aangifteplichtige dierziekten, waardoor maatregelen om de ziekte te bestrijden eerder getroffen kunnen worden, namelijk:

1. Versnelde ontwikkeling van gevoelige, met name op PCR gebaseerde, gevalideerde antigeendetectietesten voor aangifteplichtige besmettelijke dierziekten, waarmee binnen één dag een betrouwbare uitslag kan worden verkregen;
2. Onderzoek van monsters waarvoor op grond van het klinisch of pathologisch beeld geen eenduidige diagnose gesteld kan worden op aangifteplichtige besmettelijke dierziekten;
3. Ontwikkeling van on-site testen waarmee een differentiaaldiagnose kan worden uitgevoerd. Dit spoor is gericht op de middellange tot lange termijn. De Raad verwacht dat de te behalen tijdswinst ten opzichte van het eerste spoor beperkt zal zijn;
4. Ontwikkeling van mobiele laboratoria waar real time PCR-testen kunnen worden uitgevoerd. De Raad ziet hier weinig toegevoegde waarde in.

Het melden van een mogelijke verdenking (zie spoor 2) leidt thans tot inschakeling van het specialistenteam. Dit wordt door een aantal partijen gezien als een onnodig hoge barrière. Rechtstreekse inzending van monsters voor dieren waarbij geen duidelijke diagnose van een ziekte kan worden gesteld door dierenartsen naar het Nationaal Referentie Instituut wordt derhalve door een aantal partijen bepleit. De Raad is echter van mening dat dit een politieke keuze betreft en vindt zichzelf derhalve niet de meest aangewezen partij om over de wenselijkheid hiervan nadere uitspraken te doen.

Verwacht wordt dat het succesvol implementeren van spoor 2, eventueel in aangepaste vorm, zal resulteren in een toename van het aantal meldingen van een verdenking van een aangifteplichtige besmettelijke dierziekte. De Raad pleit ervoor dat, net als in de huidige situatie, de extra kosten voor het onderzoek betaald worden uit het Diergezondheidsfonds. De kosten voor het Diergezondheidsfonds zullen daardoor weliswaar stijgen, maar deze stijging moet worden afgezet tegen de vermindering van kosten bij een uitbraak van een aangifteplichtige besmettelijke dierziekte. Bovendien verhoogt het neerleggen van deze kosten bij de veehouder de drempel om een verdenking te melden.

Verkenning van de toekomstperspectieven voor agroproductieparken in Nederland (RDA 2004/06)

Op verzoek van de directeur Industrie en Handel van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft de Raad voor Dierenaangelegenheden de toekomstperspectieven voor agroproductieparken in Nederland verkend.

In de loop van de tijd zijn er verschillende ontwerpen van agroproductieparken beschreven. De Raad constateert dat voor al deze ontwerpen geldt dat zij slechts op een beperkt aantal punten zijn uitgewerkt. Daardoor is er te weinig informatie beschikbaar om over de (financiële) haalbaarheid van agroproductieparken zinnige uitspraken te doen.

Daarnaast constateert de Raad dat de ontwikkeling van agroproductieparken nu niet gewenst en op de korte tot middellange termijn onwaarschijnlijk is. Het draagvlak voor agroproductieparken is zeer beperkt. Voor veel belanghebbenden wegen de mogelijke nadelen vooralsnog zwaarder dan de voordelen. Bovendien staan tal van praktische bezwaren de ontwikkeling van agroproductieparken op dit moment in de weg.

De Raad is derhalve van mening dat op de korte tot middellange termijn het stimuleren van vrijwillige, kleinschalige clustering de voorkeur verdient boven geforceerde ontwikkeling van agroproductieparken. Wellicht leidt deze vrijwillige, kleinschalige clustering op de middellange tot lange termijn tot de ontwikkeling van agroproductieparken, maar de Raad is in dezen van mening dat het beter is om hier via de weg van evolutie dan via de weg van revolutie te komen.

De “agenda voor de toekomst” van de Voedsel en Waren Autoriteit

Op verzoek van de Voedsel en Waren Autoriteit heeft de Raad voor Dierenaangelegenheden aangegeven welke onderwerpen naar zijn mening de aandacht van de Voedsel en Waren Autoriteit behoeven in de komende vier jaren. De Raad heeft zich bij het identificeren van deze onderwerpen beperkt tot die aspecten waarover hij kennis heeft, in dit geval aspecten met betrekking tot voedselveiligheid.

De Raad is van mening dat tenminste de volgende onderwerpen door de Voedsel en Waren Autoriteit geagendeerd zouden moeten worden:

1. Risicoperceptie en -communicatie: Er dient een continue monitoring plaats te vinden van zowel toxicologische als microbiologische contaminanten. Daarnaast verdient continue communicatie over deze twee soorten contaminanten de aandacht van de VWA. Ditzelfde geldt ook voor (de consumptie van) vlees van gevaccineerde dieren. In de praktijk blijkt dat de risicoperceptie van burgers en consumenten niet in overeenstemming is met de feitelijke risico's die verbonden zijn aan de consumptie van bovengenoemde contaminanten dan wel vlees van gevaccineerde dieren. Het opbouwen dan wel bijstellen van de risicoperceptie vraagt om een verregaande integratie van zowel β - als γ -wetenschappelijke vakgebieden. De Raad constateert dat β -wetenschappelijke kennis in het algemeen voldoende voorhanden is, maar dat het opbouwen van γ -wetenschappelijke kennis en het integreren van beide stromingen aandacht behoeft. Overigens dient de communicatiestrategie zich naar de mening van de Raad niet alleen te beperken tot het opbouwen dan wel bijstellen van de risicoperceptie. Ook communicatie over de kwaliteit van ons voedsel dient te worden opgestart en is, evenals risicocommunicatie, een continue proces.
2. Microbiologische aspecten: De Raad constateert dat op het gebied van bacteriologische besmettingen reeds veel gedaan wordt, maar dat dit niet geldt voor virale besmettingen. Daarnaast constateert de Raad dat de koppeling tussen humane en veterinaire kennis met betrekking tot zoönosen aanzienlijk beter kan. De Raad vraagt in het bijzonder aandacht voor koude pasteurisatie.
3. Proces- en eindcontrole: Dit aspect laat zich lastig in een onderzoeksvraag formuleren. Een vraag die beantwoord dient te worden bij de discussie inzake proces- versus eindcontrole is wat het referentiekader dient te zijn om toekomstige keuringssystemen te vergelijken met de huidige keuringssystemen. De Raad constateert dat Nederland in Europees verband in dit opzicht voorop loopt. De keuze om voorop te lopen is weliswaar financieel gedreven, maar impliceert tevens een zekere mate van kwetsbaarheid. In de optiek van het buitenland wordt in Nederland de keuring uitgevoerd door 'leken'. Nederland kan hierdoor in een lastige positie komen. Bepalend hierbij is de wijze waarop de landen waarnaar het voedsel wordt geëxporteerd hiermee omgaan.

Naast agendering van deze onderwerpen ziet de Raad een rol voor de Voedsel en Waren Autoriteit weggelegd op het terrein van de biologische landbouw, daar waar het de relatie met voedselveiligheid betreft. De Raad waarschuwt voor een discussie die niet is onderbouwd door feiten; feit en geloof lopen in deze discussie snel door elkaar maar dienen naar de mening van de Raad duidelijk gescheiden te worden.

Over diergezondheid en dierenwelzijn als aandachtspunt voor de Voedsel en Waren Autoriteit zijn de meningen binnen de Raad enigszins verdeeld. Daar waar het de relatie met voedselveiligheid betreft, is evident dat diergezondheid en dierenwelzijn bij de Voedsel en Waren Autoriteit thuishoren. Of onderwerpen op het gebied van diergezondheid en dierenwelzijn die los staan van voedselveiligheid ook bij de VWA thuishoren bestaat twijfel. De Raad is van mening dat de focus van de VWA dient te liggen op voedselveiligheid.

In zijn antwoord op de vraag van de Voedsel en Waren Autoriteit welke onderwerpen op de "agenda voor de toekomst" thuishoren, wijst de Raad er tenslotte nog op te waken voor dubbeling en wijst hij op het belang van orkestratie. De missie van de Voedsel en Waren Autoriteit is breed geformuleerd. De Raad is van mening dat 'focus op' en 'aanscherping van' belangrijke termen voor de Voedsel en Waren Autoriteit zouden moeten zijn als hij zich als een ware autoriteit op het gebied van voedsel en voedselveiligheid wil profileren.

Vraagstukken die in 2004 in behandeling zijn genomen en naar verwachting in 2005 zullen worden afgerond

De relatie tussen liberalisering, globalisering en dierenwelzijn – overzicht van mogelijke strategieën en de daarbij behorende verantwoordelijkheidsverdeling

Op verzoek van de directeur Industrie en Handel van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit brengt de Raad de relatie tussen liberalisering en globalisering enerzijds en dierenwelzijn anderzijds in kaart. Dierenwelzijn kan door het proces van liberalisering en globalisering onder druk komen te staan. Dierenwelzijn kan echter ook een stempel drukken op het verloop van dit proces. In het advies zal worden ingegaan op de relatie die tussen liberalisering, globalisering en dierenwelzijn bestaat en welke strategieën gevolgd kunnen worden om het huidige niveau van dierenwelzijn in Nederland tenminste vast te houden. Tevens zal aandacht worden besteed aan de verantwoordelijkheidsverdeling: wie doet wat, wie kan wat en wat zou wie moeten doen? Het advies wordt in de eerste helft van 2005 verwacht.

Het definiëren van de begrippen 'hobbydier' en 'gezelschapsdier'

Wanneer is een dier een hobbydier en wanneer een productiedier? Kan een hobbydier ook een gezelschapsdier zijn of zijn hobbydieren en gezelschapsdieren verschillende categorieën dieren? En sluiten die categorieën elkaar uit? Het ontbreken van een eenduidige definitie van de begrippen 'hobbydier' en 'gezelschapsdier' zorgt dikwijls voor spraakverwarring, omdat de begrippen in wisselende contexten gebruikt worden en de betekenis niet altijd dezelfde is. Daarnaast is een definitie van deze begrippen wenselijk, omdat het daarmee mogelijk wordt onderscheid te maken tussen deze diergroepen. Zowel commercieel als beleidsmatig gezien kan dit grote consequenties hebben. Bij het beantwoorden van de vraag wat een hobbydier is zal bekeken worden of een sluitende en bruikbare identificatie- en registratieverplichting een rol kan spelen. Dit advies wordt in de eerste helft van 2005 verwacht.

Ingrepen bij pluimvee – stand van zaken

Het uitvoeren van ingrepen bij pluimvee wordt in de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren geregeld. In principe geldt dat ingrepen niet zijn toegestaan, tenzij expliciet wordt aangegeven dat een bepaalde ingreep wel mag. Tot 1 september 2006 geldt voor een aantal ingrepen een ontheffing. De directeur Landbouw van het

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft de Raad verzocht na te gaan wat de kansen en belemmeringen zijn voor een daadwerkelijk uitbannen van ingrepen bij pluimvee. Het rapport wordt in de eerste helft van 2005 verwacht.

Gevaarlijke gezelschapsdieren

Als een aantal schorpioenen of slangen ontsnapt en deze dieren niet direct worden teruggevonden, laait veelal de discussie over het houden van 'gevaarlijke' dieren als huisdier weer op. Maar welke diersoorten zijn nu gevaarlijk? Zijn dat alleen schorpioenen en slangen of ook spinnen? En zijn er ook meer aai-bare diersoorten die gevaarlijk kunnen zijn, zoals honden en paarden? En wanneer is een dier gevaarlijk? De Raad werkt momenteel aan een rapport waarin zij dit vraagstuk nader uitwerkt. Medio 2005 wordt dit rapport verwacht.

De erkende dierenarts

De overheid werkt momenteel een beleidslijn uit ten aanzien van het breed inzetten van de dierenarts bij taken gekoppeld aan diergezondheid en voedselveiligheid. De Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde en het Veterinair Kwaliteits Orgaan hebben inmiddels de 'erkende dierenarts' in het leven geroepen en via allerlei verplichtingen een rol gegeven. De vraag is of deze dierenarts door de overheid op allerlei taken kan worden ingezet. Gelet op de financieel-economische en sociale gebondenheid van de dierenarts aan de veehouder kan dit zijn onafhankelijk en objectief oordelen in de weg staan. Op verzoek van de directeur Voedselkwaliteit en Diergezondheid van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit bereidt de Raad een advies voor. Verwacht wordt dat dit advies medio 2005 gereed zal zijn.

Het natuurlijk gedrag van runderen, varkens en kippen

In dit advies wordt ingegaan op het natuurlijk gedrag van runderen, varkens en kippen. Tevens wordt beschreven op welke wijze deze dieren in de huidige veehouderij gehouden worden. Nagegaan zal worden welke belemmeringen het vertonen van natuurlijk gedrag in de weg staan. Tenslotte zal worden bekeken op welke wijze deze belemmeringen kunnen worden weggenomen. Het rapport wordt in de tweede helft van 2005 verwacht.

OPERATIONELE GANG VAN ZAKEN

De Raad bestaat uit 19 leden en een onafhankelijke voorzitter. In 2004 hebben er enkele wijzigingen plaatsgevonden. De heer drs. T. de Ruijter heeft de plaats ingenomen van de heer dr. Tj. Jorna (Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde) en mevrouw mr. E.C. Greve heeft het stokje overgenomen van de heer mr. W. van de Giessen (Dierenbescherming).

Per 1 januari 2004 waren bij het Bureau van de Raad een secretaris (1.0 fte), een adjunct-secretaris (0.4 fte) en een secretaresse (1.0 fte) werkzaam. De voorzitter van de Raad maakt eveneens deel uit van het Bureau (0.2 fte). Met ingang van 1 maart 2004 werd het Bureau van de Raad uitgebreid met een assistent-secretaris (0.6 fte) en werd de functie van secretaresse teruggebracht van een fulltime functie tot een functie van 0.6 fte. Medio 2004 ontstond er door het vertrek van de secretaresse een vacature. Invulling van deze vacature zal in 2005 gerealiseerd worden. De adjunct-secretaris van de Raad, de heer mr. drs. H. Lommers, verruilde met ingang van 1 september 2004 het Bureau van de Raad voor een nieuwe uitdaging binnen het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. In de heer ir. S.J. Beukema, afkomstig van ditzelfde ministerie, werd een adequate nieuwe adjunct-secretaris gevonden. In de tweede helft van 2004 werd tevens afscheid genomen van mevrouw ir. M. van Dijk en de heer dr. J.E.R. Thole, die het Bureau van de Raad tijdelijk versterkt hebben in verband met zwangerschapsverlof van de secretaris van de Raad.

Conform de (communicatie-)strategie die in 2002 werd opgesteld en in de loop van 2003 werd geëffectueerd, worden vrijwel alle adviezen van de Raad die sinds maart 2003 zijn uitgekomen middels een persbericht aangekondigd. Het attenderen van de media op uit te komen dan wel uitgekomen adviezen heeft tot berichtgeving over diverse adviezen van de Raad in verschillende media geleid. Deze media-aandacht resulteert op zijn beurt in aanvragen voor lezingen over adviezen en de werkzaamheden van de Raad, interviews en stageplaatsen. In 2004 werd de publicatie van adviezen niet in alle gevallen voorzien van een persbericht. Het uitgeven van een persbericht is alleen zinvol indien het advies een duidelijke nieuwswaarde heeft. Ook de gevoeligheid van sommige onderwerpen die door de Raad in behandeling zijn genomen en tot een advies geleid hebben is aanleiding geweest om niet in alle gevallen een persbericht te doen uitgaan. Dit was bijvoorbeeld bij het advies over bestialiteit (RDA 2004/04) het geval.

De eind 2002 gereed gekomen website van de Raad werd in 2004 wederom goed bezocht (3861 keer). Alle adviezen en persberichten zijn via de website toegankelijk.

FINANCIËLE VERANTWOORDING

P E R S O N E L E U I T G A V E N

	2002	2003	2004
	€(x 1000)	€(x 1000)	€(x 1000)
Personele kosten			
Kosten ambtelijk personeel	129	142	143
Kosten overig personeel	1	38	70
<i>Totale personele kosten</i>	130	180	213

In 2004 namen de kosten voor overig personeel met 84% toe ten opzichte van 2003. Deze kostenstijging moet worden toegeschreven aan het inhuren van twee tijdelijke beleidsmedewerkers via de Animal Sciences Group van Wageningen UR, die een deel van de werkzaamheden van de secretaris tijdens haar zwangerschapsverlof hebben overgenomen. De kosten van ambtelijk personeel bleven door het aantreden van een nieuwe adjunct-secretaris nagenoeg gelijk aan de kosten voor ambtelijk personeel in 2003. In totaal stegen de personele kosten in 2004 met 18% ten opzichte van 2003.

M A T E R I Ë L E U I T G A V E N

	2002	2003	2004
	€(x 1000)	€(x 1000)	€(x 1000)
Materiële kosten			
Bureaunkosten	17	50	67
Drukwerk/boeken/abonnementen	6	36	27
Verplaatsingskosten	2	3	3
Reiskosten binnenland	9	4	4
Reiskosten buitenland	1	0	0
Vacatiegelden	20	12	18
Aanschaf automatiseringsapparatuur	5	1	0
Overige algemene uitgaven	6	4	1
Diensten derden overige	28	36	0
Overige specifieke uitgaven	11	7	0
Opleidingen	0	0	1
<i>Totale materiële kosten</i>	105	153	121

Bij de materiële kosten in 2004 springen een aantal posten in het oog. Zo namen de uitgaven voor de post 'bureaunkosten' in 2004 met 34 % toe ten opzichte van 2003. Daar staat een verlaging van de uitgaven voor de post 'drukwerk/boeken/abonnementen' met 25 % tegenover. Voorts is de daling voor de post 'diensten derden overige' opvallend. In 2004 werd, in tegenstelling tot 2003, geen gebruik gemaakt van de diensten van externe partijen. In december 2004 werd wel een opdracht gegund aan de Animal Sciences Group van Wageningen UR voor ondersteuning bij het uitwerken van het vraagstuk over het natuurlijk gedrag van runderen, varkens en kippen. Deze opdracht zal echter ten laste van het boekjaar 2005 komen. Eén en ander resulteerde in een daling van de materiële uitgaven in 2004 met 21%.

T O T A L E A P P A R A A T U I T G A V E N

	2002	2003	2004
	€ (x 1.000)	€ (x 1000)	€ (x 1000)
Totale personele kosten	130	180	213
Totale materiële kosten	105	153	121
<i>Totale apparaatuitgaven</i>	235	333	334

Tezamen vormen de totale personele kosten en de totale materiële kosten de totale apparaatuitgaven van de Raad. In 2004 waren de totale apparaatuitgaven € 334.193,-. Dit is vergelijkbaar met de uitgaven in 2003, zoals uit bovenstaande staat blijkt.

P E R S O N A L I A

R A A D V O O R D I E R E N A A N G E L E G E N H E D E N

- prof. dr. C.J.G. Wensing Voorzitter
- A. Achterkamp Voorzitter van het Platform Verantwoord Huisdierenbezit
- drs. I. Arendzen Senior beleidsmedewerker van de Directie Voeding en Gezondheidsbescherming van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
- ir. A.M. Burger Directeur Landbouw van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
- mr. W. van de Giessen Directeur van de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren (tot 1 oktober 2004)
- mr. E.C. Greve Bestuurslid van de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren (vanaf 1 oktober 2004)
- ir. M.J.B. Jansen Hoofd Consument en Kwaliteit bij het Centraal Bureau Levensmiddelenhandel
- drs. S.B.M. Jongerius Secretaris van de Productschappen Vee, Vlees en Eieren
- J.Th. de Jongh Voorzitter van de Vereniging Landelijke Organisatie DIBEVO
- dr. Tj. Jorna Secretaris van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde (tot 1 juli 2004)
- drs. R.J.T. van Lint Directeur Visserij van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
- P.J.H.M. Loonen Voorzitter van het Productschap Vis
- dr. ir. H. Paul Directeur Voedings- en Veterinaire Aangelegenheden van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
- prof. dr. A. Pijpers Directeur van de Gezondheidsdienst voor Dieren
- drs. T. de Ruijter Voorzitter van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde (vanaf 1 juli 2004)
- S.J. Schenk Voorzitter van de Vakgroep LTO Rundveehouderij
- prof. dr. F.J. van Sluijs Hoogleraar Geneeskunde van Gezelschapsdieren bij de Faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit Utrecht

- H.W.A. Swinkels Centrale Organisatie voor de Vleesgroothandel

- drs. P.A. Thijse Voorzitter van de Nederlandse Bond van Handelaren in Vee

- prof. dr. J.H.M. Verheijden Hoogleraar Gezondheidszorg Landbouwhuisdieren bij de Faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit Utrecht

- mr. ing. C.J.J.M. Vermeeren Algemeen secretaris van de Vereniging van de Nederlandse Pluimveeverwerkende Industrie NEPLUVI

- drs. P. van der Wal Hoofdinspecteur account VDD van de Voedsel- en Waren Autoriteit/Keuringsdienst van Waren

BUREAU VAN DE RAAD VOOR DIERENAANGELEGEN-
HEDEN

- prof. dr. C.J.G. Wensing Voorzitter
- dr. drs. I.D. de Wolf Secretaris
- mr. drs. H. Lommers Adjunct-secretaris (tot 1 september 2004)
- ir. S.J. Beukema Adjunct-secretaris (vanaf 1 september 2004)
- drs. M. Kerkhoffs Assistent-secretaris (vanaf 1 maart 2004)
- R. Venema Secretaresse (tot 1 augustus 2004)
- (Vacature) Secretaresse
- dr. J.E.R. Thole Beleidsmedewerker (tijdelijk, tot 1 september 2004)
- ir. M. van Dijk Beleidsmedewerker (tijdelijk, tot 1 september 2004)
- A. Knossenburg Stagiaire (1 maart 2004 – 1 juli 2004)

Bezoekadres	Bezuidenhoutseweg 73, Den Haag
Postadres	Postbus 90428, 2509 LK Den Haag
Telefoon	070 378 52 66
Fax	070 378 63 36
Email	info@rda.nl
Website	www.raadvoordierenaangelegenheden.nl

OVERZICHT UITGEBRACHTE ADVIEZEN SINDS 2002

2004

- RDA 2004/01: Dierziektebeleid met draagvlak – advies over de bestrijding van zeer besmettelijke dierziekten; deel 2: onderbouwing van het advies
- RDA 2004/02: Herinrichting van het distributie- en kanalisatiesysteem van diergeneesmiddelen in Nederland
- RDA 2004/03: Negatief- en positieflijst voor reptielen, amfibieën en vissen ter invulling van artikel 33 van de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren
- RDA 2004/04: Bestialiteit
- RDA 2004/05: Strategieën om te komen tot een efficiëntere opsporing van besmettelijke, aangifteplichtige dierziekten
- RDA 2004/06: Verkenning van de toekomstperspectieven voor agroproductieparken in Nederland

Jaarverslag 2003

2003

- RDA 2003/01: Advies omtrent dierziekten en zoönosen, waarvoor hobbymatig gehouden dieren vatbaar zijn en als drager kunnen fungeren, die een bedreiging kunnen vormen voor de gezondheid van mensen en bedrijfsmatig gehouden dieren en die in het kader van grote bestrijdingscampagnes relevant zijn
- RDA 2003/02: Wet- en regelgeving omtrent hobbydieren
- RDA 2003/03: Mogelijke dierenwelzijnproblemen in de paardenhouderij
- RDA 2003/04: Zorgen voor je paard
- RDA 2003/05: Criteria voor dodingsmethoden voor paling en meerval
- RDA 2003/06: Het doden van drachtige grote landbouwhuisdieren
- RDA 2003/07: Negatief- en positieflijst voor zoogdieren en vogels ter invulling van artikel 33 van de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren

- RDA 2003/08: Dierziektebeleid met draagvlak - Advies over de bestrijding van zeer besmettelijke dierziekten; deel 1 - advies

Jaarverslag 2002

2 0 0 2

- RDA 2002/01: Minimum welzijnseisen tijdens bestrijdingscampagnes
- RDA 2002/02: Fokken met recreatiedieren (1)
- RDA 2002/03: Fokken met recreatiedieren (2)
- RDA 2002/04: Advies aan de Directeur Landbouw van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij inzake een plan van aanpak voor de bestrijding van aangeboren afwijkingen bij katten
- RDA 2002/05: Een toetsingskader en toelatingsprocedure voor aanwijzing van nieuwe voor productie te houden vissoorten

Een overzicht van eerdere door de Raad uitgebrachte adviezen kan worden opgevraagd bij het secretariaat van de Raad voor Dierenaangelegenheden of is te vinden op www.raadvoordierenaangelegenheden.nl.

TEKST Raad voor Dierenaangelegenheden, LYRICS Fay Lovsky, COPYRIGHT LYRICS Basta Music, GRAFISCHE VORMGEVING Dorine Verharen BNO, DRUK Liko (Zeist)